

Λεόνωφ: «Εισβολή». Θίασος «Ένωμένων Καλλιτεχνών».

Μέσα στο Λεόνωφ, που είναι ένας από τους πιο λαμπρούς σοβιετικούς συγγραφείς, αναζει ή παράδοση του Γκόγκολ, όπως και η γραμμή του Πούσκιν, των δυο αυτών μεγαλοφυών δημιουργών της ρωσικής τέχνης του Λόγου, δεν διακόπηκε ποτέ στη ρωσική λογοτεχνία. Σήμερα όμως η παράδοση του Γκόγκολ ξαναζήσκει

μέ μια εξαιρετική λάμψη και δύναμη μέσα στην όπερα και βαρεία ρωσική τέχνη του Λεόνωφ.

Η αντικειμενική πραγματικότητα κι' ο μαγικός κόσμος της φαντασίας, το περίφημο ρωσικό χιούμορ, που βρήκε την πλούσια έκφρασή του στην τέχνη του Γκόγκολ, ή πλούσια κρίση που εισχωρεί βαθιά στην περόνη της καθημερινής ζωής και των πιο απλών ανθρώπινων σχέσεων, ο έλεος ρωσικής χαρακτήρας αυτής της τέχνης, που πηγάζει από τα βάθη της λαϊκής ρωσικής ψυχής — όλα αυτά τα γνωρίσματα της τέχνης του Γκόγκολ έλασαν ακόμα για μια φορά στο δραματολογησιακό έργο του Λεόνωφ «Εισβολή». Το έργο αυτό πήρε το ανώτατο σοβιετικό λογοτεχνικό βραβείο — το βραβείο Στάλιν 1943 — και παίχτηκε, όπως και εξακολουθεί να παίζεται, με θριαμβευτική επιτυχία στις διάφορες χώρες της Ευρώπης, όπως λ. χ. στη Γαλλία, στη Νορβηγία, στη Γιουγκοσλαβία κ. α.

Η λάμψη αυτής της εξαιρετικής Τέχνης έφτασε και σε μας χάρη στη δημιουργική προσπάθεια των «Ένωμένων Καλλιτεχνών» που ανέβασε την «Εισβολή» κι' όλο το ζήλο και τη στοργή που πηγάζουν από κάτι, που είναι πιο βαθύ και καλλιτεχνικά αποδοτικό παρά η επαγγελματική εκουσιότητα, όσο πλείρια κι' αν είναι, — από την πιστή απόδοση στα ανώτερα παρουθώματα Ιστικά.

Το θέμα της 'Αντίστασης στο βάρβαρο, μέχρις κτηνωδίας, εισβολέα έγινε στην εποχή μας πανανθρώπινο. Γράφτηκε με αίμα στην ψυχή των λαών που έτυχε να υποστούν το φριχτό μαρτύριο της γερμανικής εισβολής. Ο ελληνικός κόσμος που γέμισε άσφυκτα το θέατρο της όδου Πανεπιστημίου, παρακολούθησε το έργο μέσα στην ηλεκτρισμένη ατμόσφαιρα της τέλει καταπόνησης ανάμεσα στους θεατές και στους ηθοποιούς, μιάς κατά νόησης που είναι δύσκολο να μείνει αιώτηλη και ξεσπάει κάθε τόσο σ' άτέλειωτα χειροκροτήματα κι' αμυδρές εκδηλώσεις γέρας, επιδοκιμασίας ή κατάβισης. Μπορεί να πει κανείς πως η παράσταση εξελίσσεται μέσα στην ατμόσφαιρα της διακόστης νιγικής, πνευματικής κι' ιδεολογικής συνεργασίας ανάμεσα στο κοινό και στους ηρώες του έργου που δρουν πάνω σ' σκηνή. Η γενική συναίσθηση αυτής της τέλει αμοιβαίας κατανόησης δίνει στην παράσταση τον χαρακτήρα μιάς πανηγυρικής γιορτής που ανταποκρίνεται θαυμάσια στο βαθιά αισιόδοξο έσωτερικό νόημα του έργου.

Οι άνθρωποι που κινούνται στη σκηνή — ο γιατρός Γαλάωφ, ή γυναίκα του Άννα Νικολάεβνα, ο γιος τους Φίοντομ κι' ή κόρη τους Όλγα, ή υπηρέτριά τους Ντεμίντοβνα, οι παρτίδανοί με τον άρχηγό τους Καλέσκιωφ, όλοι τους από τον Προκόπη, πιασί δώδεκα χρονών μέχρι του άδολεσκου Γέρου, έναρπρωτόν το κύριο γινώρισμα του ρωσο-σοβιετικού λαού — τον ηρωισμό, που κι' αυτόν είναι πασιμύνο οι άνθρωποι και τα έργα τους, στη Σοβιετική Ένωση, είκοσιεπτά χρόνια τώρα, κι' από έφτασε στο ζενίθ του στα χρόνια του πόλεμου και της μεγαλειώδους 'Αντίστασης. «Η νίκη γίνεται, ο καθένας που θέλει» λέγει ο Γέρος με την υπέρτατη απλότητα της λαϊκής του ψυχής. Οι πρόδοτες, σ' αυτό το έργο, δεν έχουν την ύπωση της αντικειμενικής πραγματικότητας — είναι μονάχα φαντάσματα, όπως λ.χ. ή δήμαρχος Φαγιόνιν, που είναι το πνεύμα ενός νεκρού, το πνεύμα θελοή της αντίρροστικής τσαρικής Ρωσίας, που έμθαν εδώ και είκοσιεπτά χρόνια. Κι' ο Συμείων Κοκορόσκιν ακόμα δεν είναι παρά ένα φάντασμα, γιατί στις ηρωικές μέρες της 'Αντίστασης δεν μπορεί να σταθεί παρά μονάχα στη σκιά ενός φαντάσματος.

Έδώ ο Λεόνωφ κάνει μεγαλοφύστατα τη χρήση του μαγικού κόσμου του Γκόγκολ. Αλλά μεγαλοφύστατα, γιατί δεν μπορεί ή σοβιετική πραγματικότητα τ'είκοσιεπτά χρονών της Σοσιαλιστικής 'Ανοικοδόμησης να γεννά παρά ήρωες. Οι πρόδοτες έφρονται σαν πνεύματα από το νεκρό παρελθόν και επαναγυρίζουν πάλι εκεί, στην άυληπαρξία.

Οι έρωμενιότες, ποσιμύνο από δημιουργικό ένθουσιασμό έδειξαν ότι μπορούν ο καθένας για να πετύχουν το ανώτατο αποτέλεσμα. Πολύ καλός ο Γιαννίδης στο ρόλο του γιατρού με το παιζιμό του, το συγκρατημένο έσωτερικά και πλούσια σ' έσωτερική κρίση. Η Στεφανίδου, που στην άρχή του έργου δει είναι άδύνατη αποδοτική στο ρόλο της, βρίσκει το πραγματικό στοιχείο της σοβιετικής μετρίας στην τελευταία πράξη του έργου. Στη κόρη που παίζει έπίσης άρκετα καλά την κόρη του γιατρού, Όλγα, υπάρχει άδύνατο κάποια έσωτερική κι' έσωτερική άκμια. Της λείπει το πάθος σ' αυτό το ρόλο. Ένας ηθοποιός όμως που κάνει στη σκηνή το Ρώσο δεν πρέπει να ξενιά πως ή ρωσική ψυχή είναι ποσιμύνη με το πάθος σ' όλες τις εκδηλώσεις της, τόσο περισσότερο, όταν πρόκειται για την 'Αντίσταση στον εισβολέα. Με καρτερό αίμα γράφτηκε ή 'Ιστορία της ρωσο-σοβιετικής 'Αντίστασης. Αυτό το έπος είναι πολύ καλά δ. κ. Μορίδης, που παίζει το γιο του γιατρού, Φίοντομ, τόσο άρπια και με τέτοιο γνήσιο ρωσικό πάθος που κι' ένας καλός Ρώσος ηθοποιός δε θα μπορούσε να προσέξει τίποτε παραπάνω. Καλή ή κ. Γιαννίδου στο παιζιμό της, μονάχα που ή έσωτερική της έμφάνιση δεν είναι λαϊκή ρωσική. Ο Σαφάνιους κι' ο Κέράκος, γνήσιοι τίποτα του Γκόγκολ στους ρόλους τους.

μιο-φανταστικός, μιο-πραγματικός έρωμενισμός θαυμάσια τους πρόδοτες που χρειάστηκαν στο συγγραφέα για λόγους αρχιτεκτονικούς, σαν αντίθεση, για να κάνει πιο ζωντανούς τους βετικούς ήρωες. 'Εξαιρετικά καλή είναι ή έσωτερική τους εμφάνιση. Παλιοί γνώριμοί μας των πιο τραγικών μας ημερών παρουσιάζονται στη σκηνή οι Γερμανοί, γνησιότατοι στην άποχρήση και τη βαρβαρότητα τους. Συγκινητικός και βαθεία Ρώσος με το χιούμορ του ο Γέρος-Βεάκης στο φαινομενικά μικρό, πραγματικά όμως σημαντικό συμβολικό του ρόλο. 'Επίσης μονάχα καλά λόγια μπορεί να βρει κανείς για τη γνήσια ρωσική απόδοση του μικρού ρόλου της Άννας, από την Α. Παπαθανασίου, θα ήταν άδικια ν' άποσιμύσουμε το όνομα του μικρού Μαρτινάκη που παίζει πολύ καλά τον Προκόπη. Η κόρη όπως άρχή φιγούρα στη σκηνή είναι ή Καλέσκιωφ, ο πρόεδρος της έπιτροπής των Σοβιέτ. Άλλοι τόνοι χρειάζονται γι' αυτό το ρόλο, τον τόσο αντιπροσωπευτικό της σημερινής ρωσο-σοβιετικής πραγματικότητας.

Σχετικά με τη σκηνοθεσία που παρουσιάζει μιά πολύ εκουσιότητα δουλειά των Σαραντίδη και Σεβαοτικαγλου θα μπορούσε κανείς να κάνει μικρές παρατηρήσεις. Το στοιχείο του μη-πραγματικού δεν βρήκε άρκετη έκφραση στο σκηνικό περιβάλλον, όπως υπερβολικά καταρραλιστικό στις πρώτες σκηνές. Πολύ πιο αισθητή είναι ή έλλειψη του ρωσικού κλίματος σαν παράθεση του τοπικού χρώματος. Την έλλειψη αυτή άφείνε κι' ο άποσιμύμενος σε μερικά σημεία φάσιμος 'Έτσι λ.χ. στο μουντρούμι της φαλακής ένας άπυρος πελώριος ήλιος κλιμακωτός στο παράθυρο έρχεται σ' αντίθεση με τα σμύδανα, τόσο από μέσα όσο κι' από έξω. Ένα θέμα πανανθρώπινο, όπως έγινε στην εποχή μας το θέμα της 'Εθνικής 'Αντίστασης, γεννημένο από τη φοδερή σύγκρουση των λαών ζητά την πιο αισθητή συμμετοχή της μάζας στη θεατρική απόδοση. Ο παθώπος οι μικρές αυτές παρατηρήσεις, μέσα στην ατμόσφαιρα του άρπρωτότου γενικού ένθουσιασμού που γεννά ή παράσταση σε συνολικό αποτέλεσμα, δεν μπορούν να είναι παρά μονάχα οι εφές για ένα καλλιτεχνικό αποτέλεσμα, όσο είναι δυνατό πιο τέλει, έδωσ ή τελειότητα είναι μιά από τις φυσικές επιδόσεις των δημιουργών της αληθινής Τέχνης.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΑΛΦΟΥΖΟΥ